

Kako da podržite vaše interseks dete?

Objavili IGLYO, OII Europe i EPA

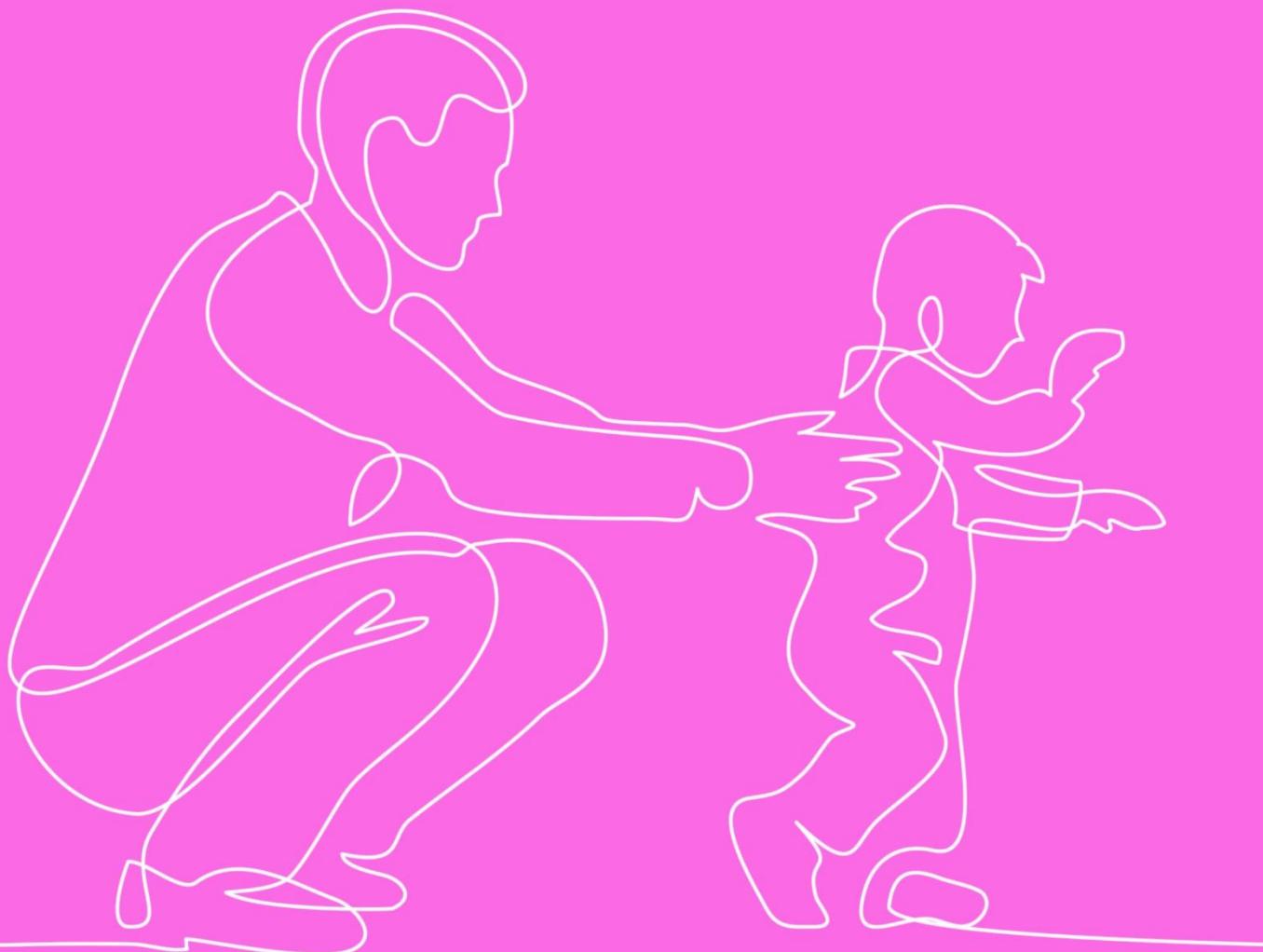

XY Spectrum
www.xyspectrum.org
mob: +381 60 61 30 669

Prevod:
Kristian Randelović

Lektura, korektura, redaktura:
Dušan Maljković

Dizajn i prelom:
Minja Marjanović

Sadržaj

Uvod: Šta je interseks? 2

Saveti za roditelje 4

Česta pitanja 6

Donošenje odluka o vezi sa medicinskim intervencijama 14

Razgovor sa vašim detetom o interseks stanju 18

Razgovor sa drugima o tome da je vaše dete interseks 22

Pitanja koja vam drugi mogu postaviti 24

Razgovor sa učiteljima, lekarima i drugima o vašem interseks detetu 26

Rečnik termina 30

Korisni linkovi, izvori i resursi 34

IGLYO, OII Europe & EPA 36

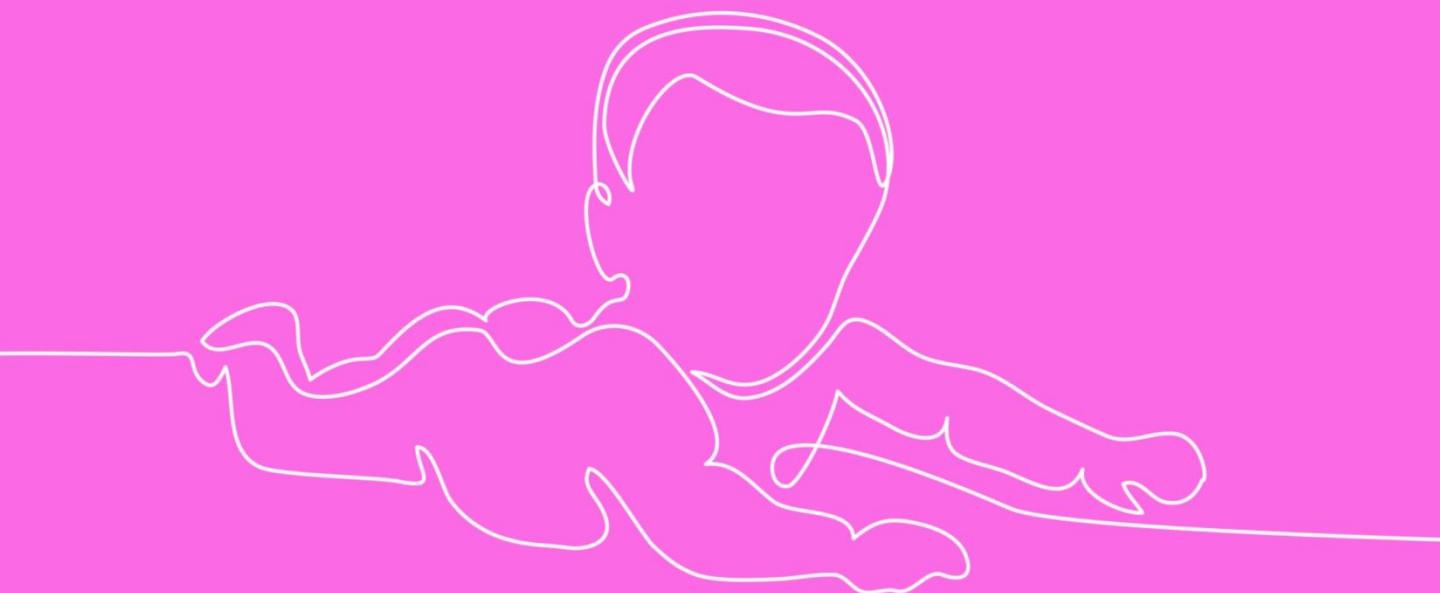
Uvod: Šta je interseks?

Da li je dečak ili devojčica?

Ovo pitanje se postavlja čim se dete rodi.

Mnogi roditelji će na ovo odgovoriti bez puno razmišljanja. Međutim, za određeni broj ljudi, odgovor je daleko složeniji.

Interseks je termin koji se koristi za opisivanje više prirodnih varijacija tela. Interseks osobe su rođene sa polnim karakteristikama koje su ili ženske i muške u isto vreme, ili ni muške ni ženske ili su delimično muške ili ženske. Polne karakteristike interseks osoba su zdrave varijacije ljudskih polova. Kod nekih osoba, njihovo interseks telo može biti vidljivo već na rođenju, dok kod drugih postaje vidljivo tokom detinjstva, i/ili tokom adolescencije ili tek u odrasлом dobu. Kod drugih razlike su toliko male da nikad neće ni sami primetiti da su interseks osobe.

Varijacije polnih osobina mogu se pojaviti na više načina.

Dete se može roditi sa većim ili manjim klitorisom ili drugačije oblikovanim penisom. Ponekad beba na rođenju izgleda kao tipično žensko dete, ali može se otkriti da ima (skrivene) testise.

Ponekad beba koja ima tipičan muški izgled genitalija dete može imati matericu ili jajnike. U nekim slučajevima, devojčica neće dobiti menstruaciju ili će dečak imati menstruaciju.

Neka interseks deca mogu imati nivoe hormona koji su drugačiji od očekivanih vrednosti za devojčicu ili dečaka.

Ove varijacije su prirodne i češće nego što se misli.

Procene govore da je najmanje jedna osoba od dvesta interseks, dok neki izvori ukazuju na to da oko 1,7% stanovništva (po zvaničnim podacima Ujedinjenih nacija) ima neku varijaciju polnih karakteristika.

Polne karakteristike se mogu podeliti na primarne i sekundarne.

Primarne polne karakteristike su sve karakteristike prisutne tokom rođenja. One uključuju hromozome, genitalije, reproduktivni sistem, gonade, kao i hormonsku osetljivost i proizvodnju hormona.

Sekundarne polne karakteristike su sve one karakteristike koje postaju vidljive tokom puberteta, kao što su rast grudi, maljavost, menstruacija, Adamova jabučica, visina, mišićna masa i raspodela masnih naslaga.

Ovaj vodič su objavile organizacije IGLYO, OII Europe and EPA.

Cilj vodiča je da pruži osnovne informacije o ovoj temi, da posavetuje kako najbolje podržati interseks dete i kako dobiti dodatne informacije. U nastavku teksta, koristićemo izraz oni (radije nego on ili ona) kao neutralnu zamenicu za sve, u potpunosti prihvatajući da rodna raznovrsnost postoji.

Savet za roditelje

**Saznanje da je vaše dete interseks može vas iznenaditi.
Svašta vam može pasti na um, u stanju ste da iskusite raznovrsne emocije
tim povodom.**

Možda ćete se naprsto radovati rođenju deteta ili ćete se zabrinuti za njegovo blagostanje. Možda će vam reći da vam je dete bolesno. Isto kao ostala muška, ženska deca i adolescenti, i interseks deca i adolescenti mogu imati problema sa zdravljem. Međutim, ta činjenica ne određuje ono što oni suštinski jesu. Oni su pre svega vaše dete kojem je potrebna ljubav i pažnja. Smejaće se sa vama i ponekad vas razbesneti. Kada budu stariji. Kada porastu, sami će doneti svoje životne odluke i odgovoriti na pitanje ko su: upravo to je još jedan dokaz o raznolikosti prirode.

Ovi saveti vam mogu pomoći bolje prihvati da imate interseks dete, da se pripremite da pružite podršku koja je vašem – kao i svakom drugom detetu – potrebna.

Vaše dete nije „rođeno s greškom“

Većini interseks osoba ništa ne fali u telesnom smislu i nema potrebe za bilo kojom medicinskom intervencijom. Ukoliko vam lekar kaže da je medicinski tretman potreban, raspitajte se o zdravstvenim posledicama i rizicima, da li je neophodno da se nešto preduzme ili nije.

Dajte sebi vremena da donecete ispravnu odluku imajući u vidu sve dobijene informacije. Uvek tražite drugo mišljenje i samostalno se dodatno informišite.

Niste vi krivi

Kada roditelji saznavaju da je njihovo dete drugačije, prvo što im pada na pamet jeste – da li sam nešto pogrešno uradio/la? Da li sam mogao/la ovo da sprečim? Imati interseks dete je nešto što je u potpunosti prirodno i nije rezultat ničega što ste vi uradili. Nemate čega da se stidite.

U redu je biti zbumen ili uznemiren

Kada gajimo određena očekivanja, pogotovo u vezi sa nečim važnim kao što je rođenje deteta, razumljivo je da iskusimo različite emocije kad se nešto neočekivano desi. Saznanje da je vaše dete interseks može vas uplašiti, naljutiti uznemiriti, zabrinuti, možete osećati sramotu ili krivicu, možete iskusiti neku od ovih emocija ili sve te emocija zajedno. Mnoga od tih osećanja su uzrokovana nepoznanicom i biće vam lakše ako dobijete više informacija o interseks stanju i ukoliko razgovarate o tome sa drugima. Pokušajte da ne potiskujete osećanja čak i kad su teška. Nađite ljudе sa kojima možete razgovarati i koji vam mogu pružiti podršku. Pitajte osoblje u bolnici ili vašeg lekara kako da dobijete psihološku podršku. Obratite se interseks organizacijama kako biste dobili više informacija i saveta. Razgovarajte sa porodicom ili prijateljima, ako je to moguće. Morate paziti na sebe, inače nećete biti u stanju da se valjano starate o svom detetu.

Niste sami

Ukoliko vam se čini da ste jedina osoba na svetu koja prolazi kroz ovo i da niko drugi to neće razumeti, istina je da postoji sve više organizacija koje pomažu interseks osobama. Mogu vam pružiti informacije, kontakte za grupe podrške, povezati vas sa vršnjačkim savetnicima i drugim roditeljima interseks dece.

Razgovor sa drugim ljudima koji imaju interseks decu može da bude poučan, možete dobiti savet i podršku. Razgovor sa drugima je važan korak u deklarisanju da ste roditelj interseks deteta. To nije tajna koju morate čuvati, zato što to nije dobro za vas ili dete. Ako živate u zemlji u kojoj javno deklarisanje nije bezbedno za vas ili dete, mi vam predlažemo da se obratite organizaciji OII Evropa – oni vam mogu pomoći da nađete roditelje koji su u sličnoj situaciji i da sa njima popričate o tome.

Ne morate znati sve odgovore

Kada budete rekli vašem detetu i drugima u vašoj okolini, suočićete se sa puno pitanja. To može da vas uznemiri, da izazove osećaj da morate postati stručnjak za ovu temu preko noći. Normalno je da odmah ne znate odgovore na sva pitanja. U isto vreme nemojte bežati od ove teme.

Što više saznate i razgovarate sa drugima, bolje ćete moći da podržite svoje dete kad ono počne da postavlja pitanja.

Najčešće postavljana pitanja

Kako će znati da je moje dete interseks?

Možda ćete to saznati po rođenju deteta, tokom puberteta ili u adolescenciji. Postoji više načina da se to otkrije, u zavisnosti od specifičnog interseks stanja vašeg deteta. Ponekad je dete vidljivo interseks od rođenja. To nije uvek slučaj. Moguće je da se otkrije da imate interseks dete i kasnije u životu na različite načine:

- Analiza krvi ubrzo posle rođenja
- Rutinski medicinski pregled kao što je sonogram abdomena deteta
- Rutinska operacija u detinjstvu kao što je popravka kile ili apendektomija (operacija slepog creva)
- Pubertet može biti drugačiji nego kod vršnjaka
- Ponekad se može saznati tokom trudnoće zbog prenatalnih testova
- Ljudi mogu saznati da su interseks u bilo kom životnom dobu

Moje dete je interseks. Šta sad?

Varijacije se dešavaju svuda u prirodi. Biti interseks je jedna od njih i nema čega da se plašite. Najvažnije je otvoreno razgovarati sa detetom (prikladno uzrastu) i slušati šta vam ono govori o svojim potrebama. Biće izazova na putu, naravno. Jedan od njih će biti to što većina ljudi još uvek ne zna mnogo o postojanju interseks osoba. Možda ćete morati da nađete način da ih informišete o toj temi, uzimajući u obzir specifične potrebe i situacije vašeg deteta. Na primer, da podržite ili posavetujete školsko osoblje kako vaše dete ne bi bilo zadirkivano u školi ili vrtiću.

Roditelji koji otvoreno govore da je njihovo dete interseks kažu da su najčešće ljudi, kojima su rekli da im je dete interseks, zainteresovani da nauče više i voljni su da podrže dete. Kao roditelji vi u suštini određujete način na koji će ljudi tretirati vaše dete. Možda će vama (i vašem partneru) trebati vremena da se priviknete i da shvatite šta znači imati interseks dete. Dajte sebi to vreme. Možda će tada biti potrebno doneti teške odluke kao što je pristanak na hirurške zahvate koji trajno menjaju telo vašeg deteta ili druge medicinske procedure. Ukoliko je detetu potrebna hitna medicinska pomoć (što je retko slučaj), trebalo bi da tražite savet na više strana i da date sebi dovoljno vremena pre donošenja odluke kako da postupite.

Roditelji koji otvoreno govore da je njihovo dete interseks kažu da su najčešće ljudi, kojima su rekli da im je dete interseks, zainteresovani da nauče više i voljni su da podrže dete. Kao roditelji vi u suštini određujete način na koji će ljudi ophoditi prema vašem detetu. Možda će vama (i vašem partneru) trebati vremena da se priviknete i da shvatite šta znači imati interseks dete. Dajte sebi to vreme. Možda će tada biti potrebno doneti teške odluke kao što je pristanak na hirurške zahvate koji trajno menjaju telo vašeg deteta ili druge medicinske procedure. Ukoliko je detetu potrebna hitna medicinska pomoć (što je retko slučaj), trebalo bi da tražite savet na više strana i da date sebi dovoljno vremena pre donošenja odluke kako da postupite.

Da li moram da pristanem na operaciju pre nego što registrujem svoje dete kao muško ili žensko?

Pre, tokom ili nakon registracije pola vašeg deteta, možda će vas medicinski stručnjaci, porodica ili prijatelji posavetovati da pristanete na medicinski tretman promene tela vašeg deteta što vodi ka tome da izgleda više kao muško ili žensko.

Ove operacije „normalizacije“ veoma su traumatične za sve uključene u proces i uzrokuju hronične zdravstvene probleme tokom kasnijeg života. Neki uobičajeni argumenti za takve intervencije su:

- Ako ne bude operacije veće su šanse da će dete dobiti rak
- Bolje je operisati dete kada je malo tako da se dete neće sećati operacija
- Rana intervencija je manje rizična
- Intervencije će smanjiti društveni pritisak i pomoći će detetu da se bolje „uklopi“

Pre nego što pristanete na hirurške zahvate ili medicinske intervencije, važno je da znate da ne postoje naučni dokazi u prilog ovih tvrdnji. To znači da niko nije sproveo istraživanje koje dokazuje da su operacije imale pozitivan efekat na decu i mlade u odnosu na interseks osobe koje nisu bili podvrgnuti operacijama.

Zapitajte se da li biste želeli da su vaši roditelji doneli odluku o vašem telu umesto vas koja je nepovratna, koja je mogla biti odložena i zbog koje možda ne biste bili srećni kao odrasla osoba. Možda biste više voleli da su sačekali i potražili pomoć, te dozvolili vam da odrastete i date sebi vremena da shvatite kako se osećate u vezi sa svojim telom?

Moje novorođenče je interseks. Šta će se najverovatnije desiti u bolnici?

Ako se po rođenju otkrije da je dete interseks, vaše iskustvo nakon porođaja će najverovatnije biti drugačije nego kod ostalih roditelja:

- Možda će dete biti odvojeno od vas odmah ili ubrzo posle rođenja na duže ili kraće vreme. Uvek pitajte gde i zašto odvode dete, i kada će vam dete vratiti. Tražite da idete s njima ako je moguće
- Umesto rutinskih lekarskih kontrola i interakcije sa medicinskim sestrama ili babicama/a kušerima, verovatno ćete upoznati neke od specijalista: dečiji endokrinolog, dečiji hirurg i drugi. Možda ćete ih upoznati pojedinačno ili kao grupu. Medicinske sestre i drugo bolničko osoblje će najverovatnije biti prisutno
- Verovatno ćete čuti dosta novih informacija koje je teško razumeti, ili će od vas zahtevati dozvolu da vaše dete bude podvrgnuto različitim testovima. Brojni podaci koje ćete dobiti potiču iz složene oblasti stručnog medicinskog rečnika i sadrže puno medicinskih termina. Ako nešto ne razumete, pitajte da vam objasne jesu li testovi neophodni pre nego što pristanete na njih
- Medicinski tim u bolnici možda predloži različite medicinske tretmane, hirurške i druge. Oni uključuju gonadektomiju (uklanjanje tkiva jajnika ili testisa) i različite genitalne operacije. Odložite sve operacije koje nisu nužne za održavanje života deteta i potražite drugi savet

Postoji mnogo eksperimentalnih tretmana u različitim bolnicama. Za neke od njih se već pokazalo da imaju dugotrajne neželjene posledice po mentalno zdravlje i kognitivne sposobnosti, uključujući i prenatalnu primenu lekova, kao i manipulaciju hormona male dece hormonskom terapijom injekcijama ili gelom.

- Ako je iz nekog razloga dete odvojeno od vas, tražite da odmah bude vraćeno
- Tražite da prisustvujete svakom testiranju i pitajte čemu test služi pre nego što pristanete (Ako je, iz nekog razloga, potreban test krvi, vašoj bebi biće lakše da se on obavi u vašem prisustvu jer ćete moći da je podržite i zaštitite)
- Ako je moguće, pozovite voljenu osobu ili nekoga kome verujete i pitajte da vam se pridruži. Ovo je stresni period za sve nove roditelje i vi ćete imati morati da vodite više računa o detetu od mnogih drugih roditelja. Značiće vam da imate nekoga da pomogne i hvata beleške. Zamolite da razgovori budu odloženi dok ta osoba ne dođe
- Zapišite ili zabeležite što više informacija. Mogućnost snimanja razgovora lišava vas brige o pravljenju beleški i danas većina telefona ima ugrađene diktafone (možete skinuti i odgovarajuću aplikaciju). U slučaju da ste sami posle rođenja deteta, snimci mogu da pruže važan izvor informacija drugoj osobi (bolje je imati snimke nego da se prisećate događaja)
- Postavljajte pitanja, tražite da vam sve objasne, pitajte šta vam nije jasno. Nemojte žuriti. Ne možete doneti ispravne odluke ako niste dobro pojmili situaciju. Ponekad nam treba malo više vremena da razumemo nove ideje i terminologiju, i imate puno pravo da razumete šta se dešava
- Pitajte kad možete da odete kući. Dom je mnogo bolja sredina za stvaranje veze sa vašim novorođenčetom od bolnice. U većini slučajeva, trebalo bi da možete ići kući u isto vreme kad i drugi roditelji. Ako iz nekog razloga to nije slučaj, pitajte zašto. Ako je razlog to što čekaju rezultate testova, tražite da ipak idete kući i da dođete na kontrolu kad rezultati stignu. Zahtevajte da vam kažu zašto ne možete kući

Doktori me pritiskaju da brzo donesem odluku. Šta bi trebalo da uradim?

Odmah nakon porođaja, vi (i vaš partner) ćete biti preplavljeni raznovrsnim emocijama. Dalje, rođenje deteta samo po sebi donosi nagle promene nivoa hormona što može da utiče na to kako se osećamo. Samo ova dva faktora ukazuju na to da nije pravo vreme da se donose velike odluke, posebno ne one odluke koje mogu u znatnoj meri uticati na budućnost (vašeg) deteta. U nekim slučajevima doktori će odmah ponuditi tretman ili hirurške zahvate. Ponekad postoji potreba za neodložnim tretmanom i ti slučajevi će biti obrazloženi u narednom poglavljiju.

Iako neki medicinski tretmani jesu neophodni da bi vaše dete bilo zdravo, većina tretmana nisu isključivo medicinske prirode, nego imaju veze sa društvenim očekivanjima i estetskim zahvatima. To uključuje hirurške zahvate da se promeni izgled spoljašnjih genitalija deteta zato što ne izgledaju kao genitalije većine ljudi ili zahvate usmerene ka tome da bi ono moglo da adekvatno igra svoju „rodnu ulogu“, kao što je uriniranje u stojećem položaju (ako mu je pisan muški pol). To uključuje hirurške intervencije pravljenja vagine kod bebe kojoj je pisan ženski pol, tako da ona može da ispuni određene društvene uloge. Ovo su neobavezni tretmani i vaše dete ima pravo da samo izabere šta mu je činiti kada je dovoljno odraslo. U međuvremenu, potražite podršku i obratite se interseks organizacijama jer one mogu da vas povežu sa drugim roditeljima koji imaju slična iskustva. Upamtite, vaše dete je nezavisno biće koje računa na vašu zaštitu, podršku i najviše od svega ljubav. Obasipajte svoje dete ljubavlju i uživajte u upoznavanju sa vašim detetom.

Čujem različita mišljenja o tome šta bi trebalo da uradim sa svojim detetom. Kako da znam da šta je najbolje za njega/nju?

Svaka situacija je različita. Morate uvek staviti blagostanje i zdravlje vašeg deteta na prvo mesto. Takođe, nemojte da zaboravite na blagostanje sebe i svoje porodice. Razgovarajte sa iskusnim ljudima, uključujući odrasle interseks osobe i istražite koje su vam opcije na raspolaganju. Budite kritički nastrojeni spram saveta koji se usredsređuju samo na fizičku promenu deteta. Nemojte dozvoliti da vas ljudi pritiskaju da brzo donesete odluku. Mnoge od njih mogu da se odlože dok vaše dete ne bude dovoljno zrelo da bude uključeno u odlučivanje. Dajte sebi vremena da istražujete, obratite se interseks aktivistima za podršku i usredsredite se na upoznavanje svog prelepog novog deteta.

Zar ne bi bilo lakše za sve da se operiše dok je moje dete još uvek beba?

Iako su operacije ili drugi medicinski zahvati dok je vaše dete još uvek beba predstavljeni kao najbolja opcija, bitno je znati koje dalekosežne posledice to može imati. Prvo, važno je biti svestan da je bilo koja isključivo estetska operacija postupak rizičan po život.

Posebno kada je reč o nekim operacijama izvršenim na bebama i maloj deci. Drugo, postoji mogućnost da vaše savršeno zdravo interseks dete izgubi funkcionalnost operisanog dela tela kao što je uretra tokom operacije „normalizacije pola“ koja nije neophodna za spasavanje života. Trenutno ne postoje višegodišnje studije o očuvanju redovne erotske funkcije genitalija operisanih u ranom životnom dobu. Nasuprot tome, mnoge interseks osobe podvrgnute operacijama u detinjstvu govore o tome da osećaju umrtvljenošć i bol (zbog ožiljnog tkiva) i nedostatak ili ograničene erotskih senzacija u odrasлом dobu. Treće, medicinski zahvati dovode do novih medicinskih intervencija i nekad do trajne zavisnosti od lekara. Štaviše, psihološka istraživanja pokazuju da pamćenje bola već postoji kod novorođenčadi i interseks dece operisanih u tom dobu. Oni često govore o tome da su osećali da im je nešto urađeno iako ne mogu biti sigurni šta (sve dok ne dođu u zrelijie doba). Na kraju, „normalizujuće intervencije“ ne menjaju interseks telo tako da ono postane muško ili žensko telo, one samo menjaju izgled tela tako da genitalije izgledaju i funkcionišu „normalno“ u određenom procentu.

Ako odlučimo da ne dozvolimo nijedan medicinski zahvat ili operaciju, da li će telo mog deteta biti u potpunosti funkcionalno?

Mnogi interseks ljudi koji nisu imali operacije ili medicinske zahvate imaju savršeno zdrava tela. Prema retkim studijama, oni koji su imali operacije normalizacije imaju čitav niz zdravstvenih problema uzrokovani tim zahvatom. Osim ukoliko postoje ozbiljni zdravstveni rizici, preporučuje se da se sačeka dok dete nije dovoljno odraslo da bude uključeno u donošenje odluka o svom telu.

Kako da registrujem pol mog deteta u krštenici?

Budući da živimo u društvu koje uglavnom pravno ne priznaje raznolikost ljudskih polova, u većini zemalja će vas pritiskati da registrate dete kao muško ili žensko. Različite zemlje imaju različite regulative o tome kako i kada se oznaka za pol unosi u zvanične registre. To može da varira od nekoliko dana i nedelja, sve do nekoliko meseci. Ne bi trebalo da se osećate primorano da unesete oznaku pola pre isteka roka. U zemljama gde su dostupne opcije samo za muško i žensko, interseks organizacije preporučuju da roditelji dodele pol koji se čini najadekvatnijim, ali da imaju na umu da ta oznaka može biti promenjena dok dete odrasta kako bi odgovarala njegovom ili njenom rodnom identitetu.

U skladu sa kojim polom/rodom da vaspitavam dete?

Interseks organizacije preporučuju da vaspitavate dete kao muško ili žensko, jer je tako naše društvo trenutno ustrojeno. U isto vreme, trebalo bi da imate na umu da vaše dete možda prihvati rod u neskladu sa polom i rodom koji ste vi izabrali. Nema ničeg pogrešnog u tome: jednostavno, dete će vam reći ko je kada bude dovoljno zrelo da samostalno odredi svoju ličnost.

Da li je u pitanju invaliditet?

Biti interseks je vid telesne raznolikosti. Biti interseks nije invaliditet niti dugotrajno fizičko oštećenje ili pogoršanje. Sa druge strane, interseks ljudi podvrgnuti operacijama i drugim medicinskim zahvatima često imaju zdravstvene problem zbog medicinskih intervencija (što se kvalificuje kao invaliditet).

Da li bi trebalo da kažem svom detetu da je interseks?

Da. Odrasli interseks pojedinci, odgajani u tajnosti i sramoti, govore jasno o tome kako su takva iskustva negativno uticala na njihov privatni i porodični život, te njihove odnose sa roditeljima ili na karijeru. Sa druge strane, porodice koje su otvoreno razgovarale sa svojom decom o njihovoj telesnoj raznolikosti govore o tome da je upravo ta otvorenost pozitivno delovala na njihov porodični život, samopouzdanje deteta i adolescente. Možete deci davati informacije prilagođene njihovom urastu. Najvažnije je da im pokažete da ih volite baš onakve kakvi su.

Da li da kažem drugim ljudima?

Odluka da kažete drugima da imate interseks dete jeste lični izbor, ali bi trebalo da razmislite o tome kako bi to moglo uticati na detetov kasniji život. Držati u tajnosti i ne razgovarati o tome ni sa kim najverovatnije neće biti dobro ni po vas, ni po dete. Kao i u vezi sa bilo kojom drugom ličnom informacijom, razmislite o tome kome verujete i kome bi bilo dobro reći. Zapravo, kada vaše dete krene u jaslice, predškolsko, vrtić ili školu, moraćete da podelite ovu informaciju (delimično ili u celosti) da biste bili sigurni da vaše dete ne mora od drugih skrivati da je interseks. Tu može biti puno izazova, ali mi vas podstičemo da potražite podršku da biste se pobrinuli za svoje blagostanje. Mnogi roditelji koji su odlučili da podele ovu informaciju rekli su da je to imalo pozitivan uticaj što im je pomoglo da odgaje svoje dete u bezbednoj i podsticajnoj sredini. Setite se, ne morate da odgovorite na sva pitanja, pogotovo na ona koja su previše lična.

Donošenje odluka o medicinskim intervencijama

Prvo pitanje koje morate postaviti sebi jeste: zašto mislim da je mom detetu potrebna medicinska intervencija?

Da li je to zato što se moje dete nalazi u fizičkom stanju opasnom po život?

Slede primeri stanja možda odmah zahtevaju tretman ili operaciju, a posle navodimo stanja koja ne zahtevaju intervencije.

1. Kada je urgentna intervencija možda neophodna?

Sindrom gubitka soli

Može se javiti kada je pristutna telesna varijacija pod imenom kongenitalna adrenalna hiperplazija (KAH). Deca sa tipičnim odlikama muškog i ženskog pola mogu imati ovo stanje. Potrebna je neodložna intervencija da bi se nadomestili nedostajući minerali, ali je dete van opasnosti prva 24 sata. Nadzor i lekovi su potrebni da bi se sprečile buduće komplikacije.

Zatvorena uretra

Ako je vaše dete rođeno sa zatvorenom uretrom, urin ne može da napusti telo. U tom slučaju, možda je odmah potrebna operacija da bi se sprečilo trovanje.

2. Kada intervencija najverovatnije nisu potrebne?

Uklanjanje gonadnog tkiva

Ponekad doktori kažu roditeljima da gonadno tkivo (tkivo jajnika i testisa) mora biti uklonjeno kako bi se sprečio rak. Procenat interseks ljudi koji su dobili gonadni rak nije potvrđen jer se operacija gonadnog tkiva obavlja već decenijama. Drugim rečima, ne postoji dovoljno interseks ljudi koji nisu imali ovu operaciju da bi se dokazalo da postoji rizik od raka.

Uporedimo: rizik od razvoja raka dojke ne znači da bi doktori trebalo da preporučuju svim ženama da se standardno podvrgnu mastektomiji (uklanjanje dojke) već da odlaze na kontrolne preglede radi praćenja simptoma raka zbog prevencije. Uklanjanje tkiva jajnika ili testisa vašeg deteta će takođe ukloniti prolazak kroz „prirodni“ pubertet. Nadalje, ako su gonade uklonjene, moraće da se podvrgnu hormonskoj terapiji kako bi podstakli odnosno izazvali pubertet. To podrazumeva redovne posete lekaru tokom cele adolescencije. Iz više razloga, neki mladi se ne pridržavaju hormonske terapije što može izazvati dalje komplikacije.

Hormoni su neophodni za zdravlje kostiju i apstinencija od hormona posle gonedekomije nosi sa sobom visok rizik pojave osteoporoze ili osteopenije, stanja gde kosti osobe postaju krhke. Mnoge interseks osobe, uključujući i neke adolescente, javljaju se jer osećaju simptome obe bolesti.

Genitalne operacije

Svi imamo određena očekivanja o tome kako muške ili ženske genitalije (treba da) izgledaju, ali retko imamo priliku da vidimo širok spektar varijacija koje postoje. U mnogim društвima važi pravilo da genitalije treba da budu sakrivenе, tako da su naši utisci ograničeni na to šta smo videli u udžbenicima biologije ili na različitim medijima. Genitalije interseks beba i dece su operisane i estetski promenjene u velikom broju slučajeva. Razlozi za takve operacije jeste pružanje mogućnosti budućoj odrasloj osobi da:

- se bolje uklopi u društvo i odraste kao muško ili žensko
- ima zdrav seksualni život jer će imati genitalije koje više odgovaraju društvenim očekivanjima
- ima decu i porodicu

Neke interseks osobe su bile podvrgnute hirurškim i drugim medicinskim zahvatima čiji je cilj bio onemogućavanje trudnoće i sposobnosti za reprodukciju. Mnogi podvrgnuti ovim merama u detinjstvu, kao odrasli su mentalno i fizički doživeli to kao povredu sopstvenog tela do te mere da je porede sa seksualnim zlostavljanjem. Takođe, govore o tome da su im tretmani uništili svaku želju za seksualnim odnosima u zrelog dobu. Neki medicinski radnici se protive ranim intervencijama isključivo sa medicinskog stanovišta, navodeći da će rezultati biti bolji ako je telo bolje razvijeno i ukoliko pacijent svojevoljno traži tretman.

Zaključci

U veoma malom broju slučajeva operacije su neophodne i neodložne, dok će vam mnoge operacije koje nisu neophodne biti predstavljene kao da jesu. Pobrinite se da imate što više informacija i vremena pre nego što pristanete na bilo kakve medicinske zahvate. Mnogi interseks aktivisti i organizacije preporučuju da operacije koje nisu neophodne ili one „normalizujuće“ ne budu izvršene pre nego što je osoba dovoljno stara da doneše sama racionalnu odluku zasnovanu na pravim informacijama. Kad je vaše dete dovoljno zrelo, ono može odlučiti da pristane na neke zahvate, a to se veoma razlikuje od saznanja da su bez ličnog pristanka izvršeni zahvati na nekome ko je bio dete ili beba. Doktori su često govorili roditeljima da nepristajanje na operacije „normalizacije“ ili strogo određivanje detetovog roda/pola može dovesti do psihičkih tegoba. Ne postoji nikakav dokaz za to. Sve više interseks osoba koje nisu imale medicinske zahvate javno se oglašava, kako bi pokazale da operacija nije potrebna, te da zdravo i srećno žive. Nažalost, psihološka šteta od nametnutih i često bolnih intervencija u mladosti zabeležena je kod interseks osoba koje su bile tome podvrgnute.

Ako vam lekar kaže da je operacija ili bilo kakva medicinska intervencija potrebna, tražite da:

- Objasni detaljno šta mora se da dogodi i zašto
- Navede rizike ako se nešto preduzme i ako ništa ne preduzme
- Navedu gde možete naći dodatne informacije

Nakon sastanka sa lekarom koji je preporučio medicinsku intervenciju:

- Obratite se interseks organizaciji ili grupi roditelja za savet, informacije i podršku
- Nađite lekara koji će vam dati drugo mišljenje
- Sami istražite, pregledajte beleške i pobrinite se da u potpunosti razumete šta vam je rečeno tokom sastanka sa lekarom

Ako vi ili vaše dete odlučite da je medicinska intervencija potrebna:

- Pitajte lekara da detaljno objasni šta će se desiti
- Pitajte lekara da li će biti potrebne dodatne intervencije i koliko su rizične
- Pitajte doktora da li postoji psihološka ili druga podrška za vaše dete (i vas), ukoliko smatrate da vam je potrebna
- Potražite savet, informacije i podršku interseks organizacija

Jedna porodica emigrirala je iz Južne Amerike u Evropu.

Kad je njihovo dete rođeno, penis deteta nije bio dužine uobičajene za dečaka. Medicinski radnik je odveo oca sa strane i saopštio mu – po njegovom mišljenju – loše vesti. Takođe je rekao da će njegovo dete možda patiti od poremećaja razvoja pola i da će mu biti postavljena detaljnija dijagnoza. Pretpostavljajući da će otac biti očajan, najviše zbog problema detetove muškosti, predložio mu je utešno rešenje: ako članovi porodice žele, mogu da mu smanje genitalije i da dete podižu kao devojčicu. Reakcija oca je bila drugačija od očekivane. Počeo da viče na lekara, zabranjujući mu da radi bilo šta, ističući da su svi muškarci u njegovoj porodici imali penis te veličine generacijama unazad, te da danas žive u srećnim brakovima.

Razgovor sa vašim detetom o tome da je ono interseks

Iako je važno da ne učinite da se vaše dete oseća drugačije ili da brine zbog toga što je interseks, ne pričati o tome može biti jednak problematično.

Kako i kada pričati sa detetom

Iako možda deluje bezbednije da se o takvim stvarima ne priča dok ne porastu, sakrivanje informacija od deteta dok je malo može dovesti do većeg šoka kad sazna istinu.

- Pokušajte da odgovorite na sva pitanja primereno uzrastu tako da dete bude spremno za novosti koje će sazнати
- Ne morate objašnjavati biološke termine vašem detetu dok je malo, ali mu možete postupno uvoditi ideju o njegovoj različitosti tako što ćete reći npr. „nisu sve devojčice iste”
- Pripremite svoje dete za izazove i poteškoće koje će iskrsnuti, ali ga uverite da ćete biti tu za njega i da ste zajedno u svemu tome
- Takođe ga podsetite tokom teških trenutaka da se svako suočava sa izazovima i situacijama koje ga uznemiravaju tokom odrastanja
- Imajte na umu da će vaše dete odrasti i biti potpuno nezavisno jednog dana, te da mora znati sve činjenice na vreme kako bi moglo da doneše ispravne odluke u kasnijem delu života
- Takođe, imajte na umu da će iskrenost pomoći da ostvarite zdrav odnos tokom i nakon najizazovnijih, tinejdžerskih godina. Spoznaja vašeg deteta da ste bili neiskreni može oštetići vaš odnos i izazvati ozbiljne poteškoće u porodici. Za mnoge mlade interseks osobe, saznanje da su ih najbliži lagali predstavlja traumatično iskustvo i može dugotrajno narušiti poverenje. Deca imaju pravo da znaju istinu o sebi, kao što to i zaslužuju

Suočavanje sa osećajem sramote (i kako ga smanjiti)

Iako možda planirate da kažete drugim ljudima da je vaše dete interseks, budite oprezni da ne pretvorite to u tajnu. Ako vaše dete misli da je to nešto što bi trebalo da krije od drugih, možda misli da je reč o nečemu sramotnom ili pogrešnom.

- Postarajte se da vaše dete zna sve činjenice u vezi sa svojim telom na pozitivan način, objasnite da je svako drugačiji i da ljudi mogu biti srećni i zdravi i kada se ne uklapaju u polne normative
- Pokušajte da ne prenaglašavate da je biti interseks retko ili neuobičajeno jer to može dovesti do osećanja izolovanosti
- Razmislite o iskustvima ili situacijama koje mogu biti specifične za vaše dete, te kako da se ono oseti podržano dok razgovarate
- Ako vaše dete odluči da bude otvoreno interseks, podržite ga. Ako ne želi, pokažite mu da podržavate i tu odluku
- Nemojte prepostavljati identitet vašeg deteta, niti im govorite šta će ono biti. Kao i sva deca, njihov rodni identitet i seksualna orijentacija mogu biti drugačiji od očekivanog
- Mnogi ljudi nisu svesni različitosti koja postoji u našim društvima, posebno postojanja interseks ljudi. Možda bi trebalo da pripremite vaše dete na takvo stanje, kao i na to da postoji mnogo onoga što mu može pomoći. Najvažnije je izgraditi samopouzdanje i pomoći da se ono oseća prijatno i ponosno u vezi svog tela. Važno je da vaše dete zna da ima roditelje koji ih vole baš takve kakvi jesu i koji će ih uvek podržati

Proces odlučivanja

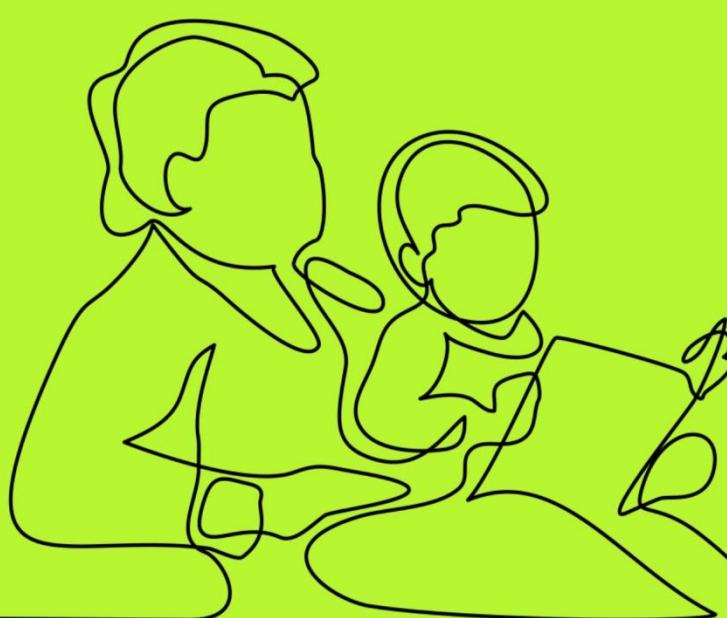
• Iako izgleda kao da je donošenje odluka u detinjstvu bolje rešenje, čini se da na duže staze to nije tako. Iskustva mnogih interseks osoba ukazuje na to. Sačekati dok dete ne bude dovoljno zrelo da donosi sopstvene odluke i bude uključeno u odlučivanje verovatno je najbolje rešenje. Deca izražavaju svoje mišljenje već oko druge godine tako da možete uključiti dete proces odlučivanja što pre to bude moguće

- Pobrinite se da lekari ne isprepadaaju ni vas, ni dete. To će se možda desiti zbog medicinske terminologije koju koriste, osećaja da su oni stručni i nadmoćni (a ne vi), ili nedostatka informacija. Ukoliko je moguće, povedite sa sobom prijatelja ili člana porodice kome verujete. To će vam pomoći će vam da porazgovarate o alternativama, kao i da donesete odluke
- Razgovarajte o svim opcijama sa svojim detetom, ostavljajući hirurške zahvate kao poslednji izbor (ukoliko nema zdravstvenih posledica)
- Podelite sve informacije u vezi sa rizicima i mogućim ishodima na način koji odgovara uzrastu deteta
- Dozvolite im da imaju uvid u zdravstveni karton. Imaju pravo da znaju svoje stanje
- Odgovorite na sva njihova pitanja. Istražite temu inteseksa i osposobite ih da sami istražuju. Naučite sebe i njih kako da sprovedu dobro istraživanje, kako da uoče bitne i izbegnu pogrešne informacije
- Uverite svoje dete da je ono to koje najbolje kako se osećaja u vezi sa sobom i svojim telom, ali da imaju podršku i pomoć ako zatreba
- Uključite svoje dete u razgovore sa lekarima. Ohrabrite ih da postavljaju pitanja i kritički promišljaju savete i informacije
- Osposobite dete da drži pod kontrolom medicinske pregledе ili intervencije i to da mora dati svoj pristanak u svakoj etapi. Istražite i uputite ih u prava koja imaju kao pacijenti
- Kad dođe do medicinskih pregleda, pobrinite se da medicinsko osoblje zna da je vaše dete interseks

- Osim ako je dete starije i zahteva drugačije, trebalo bi da uvek budete prisutni tokom pregleda
- Dajte detetu vremena i prostora da se pripremi i da se nosi sa lekarskim pregledima koji mogu biti zastrašujući
- Iznad svega, verujte svom detetu, ono je daleko sposobnije nego što mislite da odgovorno doneše odluku

Podrška

- Upamtite da niste sami i da je vama i vašem detetu možda potrebna dodatna podrška drugih u različitim fazama kroz koje prolazite
- Dajte detetu do znanja da su mu dostupne različite opcije za podršku uključujući interseks grupe, savetovanje i terapija, kao primanje pomoći kada je potrebna jer to nije znak slabosti nego pozitivan korak u okviru brige o sebi
- Ohrabrite vaše dete da nađe i pridruži se grupi podrške ako želi. Deljenje iskustava i životnih priča sa drugim interseks ljudima jedan od najboljih načina da im se pruži pomoć da sagledaju moguće posledice svojih odluka i nađu bezbedno mesto da istraže šta znači biti interseks. Mladi koji koriste društvene mreže mogu preferirati internet grupe podrške. Pre nego što se dete uključi u grupu podrške saznajte da li je grupu odobrila interseks organizacija
- Kao roditelj ili osoba koja se brine o interseks detetu, biće trenutaka kada će vam biti potrebna dodatna podrška. Ukoliko u vašoj blizini neće biti posebne grupe za roditelje interseks dece, potražite druge slične grupe ili se priključite nekoj na internetu

Razgovor sa drugima o vašem interseks detetu

Pričanak

Deca počinju da izražavaju svoje mišljenje oko druge godine života tako da bi trebalo da uključite vaše dete u donošenje odluka što je pre moguće. Pitajte ih kako se osećaju kada pričaju sa drugim ljudima o tome da su interseks. Podsetite ih da nema čega da se stide, da ćete im se naći kad osete potrebu da to podele sa nekim, učinite da razumeju kakve reakcije mogu očekivati i kako da se nose sa svim tim. Bitno je da se dete složi ko još može govoriti o tome da su interseks i na koji način. Treba biti pažljiv pri davanju ličnih informacija o detetu ili mladoj osobi. Oni moraju znati s kim su i kada informacije razmenjene. Korisno je pričati o terminima i govoru da bi se saglasili koje reči će se koristiti i kako će to biti objašnjeno drugima. Imajte na umu da možda vaše dete razmišљa drugačije u različitim periodima života, da taj razgovor treba ponoviti u svakoj sledećoj važnoj životnoj fazi (upis u školu, preseljenje u novo mesto boravka, članstvo u novoj grupi itd.)

Budite ponosni

Kada razgovarate sa drugima o svom interseks detetu, nemojte pričati o tome kao da je to tajna ili nešto čega se treba stideti. Iako ćete se možda suočiti sa negativnim ili neprijatnim reakcijama, najbolje da pokažete da u tome nema ničeg pogrešnog. Tako će sve više ljudi shvatati da je jedini problem u predrasudama ili neznanju.

Što više roditelja interseks dece bude otvoreno i ponosno, više će biti podrške i razumevanja u našem društvu, što je dobro za sve.

Budite strpljivi

Za druge ljudе, tema interseksa može biti nova i možda u početku nerazumljiva. Objasnite šta znači biti interseks, kako je to uobičajeno i potpuno normalno. Budite spremni za neprijatne i neprimerene reakcije i pitanja, pokušajte da odgovorite mirno i staloženo. Mnogi ljudi neće misliti ništa loše, samo ne znaju kako da reaguju jer nisu svesni postojanja interseks osoba. Koristite jednostavne termine i jezik koji je lako razumeti. U isto vreme, niste obavezni da obrazujete druge. Ako neko postavlja previše pitanja, recite im da i vi još uvek učite o toj temi, ali da ih možete uputiti tamo gde mogu da saznanju više ako su zainteresovani.

Razgovor sa drugim članovima porodice

Ako imate još dece, važno je razgovarati sa njima o tome šta znači biti interseks. Kroz razgovor o razlikama i raznolikostima možete postepeno uvesti i to šta znači biti interseks. Kao što je važno da naučite vaše interseks deteta kako da pozitivno reaguje na zadirkivanje ili zlostavljanje, tako je bitno naučiti braću i sestre to isto, jer će možda i oni naići na slične reakcije budući da su deo porodice. Kada su u pitanju stariji članovi porodice, nemojte pretpostavljati da će biti teško pričati sa njima.

Na primer, vrednosti poput poštovanja svakog ljudskog bićа ili prihvatanje ljudi onakvih kakvi jesu (u svim svojim različitostima) može pomoći da se tema približi osobama tradicionalnih shvatanja. Čak iako ste doživeli otpor nekog člana porodice da prihvati vaše interseks dete ili razgovara o tome, dajte osobi vremena i zamolite one koji su to prihvatili da vam pomognu da popričate sa njim. Ohrabrite ih da saznanju više o interseks stanjima kroz članke, dokumentarne filmove ili lične ispovesti. Što više znaju o temi, verovatnije je da će ih prihvati i pružiti podršku.

Budite saveznik

Ako je vaše dete saglasno sa tim, pokušajte da podignite svest o postojanju interseks ljudi. Ukoliko vam se ukaže prilika, iskoristite je da pokrenete temu o interseks stanjima sa različitim grupama ili objavite članke ili lične priče na društvenim mrežama. Ako ljudi kažu nešto netačno ili uvredljivo u vezi interseks ljudima, pokušajte da ih ispravite na ljubazan i prijateljski, ali dostojanstven način. Mogućnost koja vam стоји na raspolaganju jeste pridruživanje ili podrška nekoj interseks organizaciji da bi se povećala društvena vidljivost interseks ljudi i da bi napredovao razvoj njihovih prava.

Pitanja koja mogu postaviti drugi

Da li je vaše dete dečak ili devojčica?

Kako ćete odgovorite na ovo zavisi od toga kako vaspitavate svoje dete. Ako ih vaspitavate kao devojčicu ili dečaka, možete prosto to reći. Ako znate osobu dobro ili se osećate dovoljno opušteno za to, možete im odgovoriti da su interseks i da ih gajite i kao dečaka i devojčicu. Ako ih vaspitavate bez nametanja roda i pola, možete reći da ih vaspitavate na rodno neutralan način.

Da li je nešto pošlo po zlu?

Ne, savršeno je prirodno. Dešava se da je bar 1 od 200 dece interseks, dok izvori Ujedinjenih nacija navode da čak 1,7% dece ima neku varijaciju polnih karakteristika. Samo se o tome ne priča.

Da li to znači da je vaše dete hermafrodit?

Ne. Hermafroditit imaju i muške i ženske organe i to nije moguće kod ljudskih bića. Ljudi imaju varijacije u polnim karakteristikama koje nisu u skladu sa medicinskim normama za muška i ženska tela.

Da li je to oblik invaliditeta ili poremećaja?

Interseks je samo još jedna ljudska raznolikost, poput varijacije u boji kose ili visini. Može postati invaliditet, ako tretiramo interseks osobe drugačije i ako im na raspolaganju nisu iste mogućnosti kao i svima drugima.

Kako izgledaju genitalije vašeg deteta?

Predlog odgovora nepoznatim osobama: zar ne mislite da je to čudno pitanje? Nije uobičajeno pitati nekoga kako njihove genitalije izgledaju. Čak i najmlađa deca imaju pravo na privatnost.

Predlog odgovora članovima porodice: Izgledaju sasvim dobro.

Kako će to uticati na njihovo odrastanje?

Mnoga interseks deca će odrasti i neće im biti potrebne medicinske intervencije ili bilo koji vid specijalističke podrške, sve dok su okruženi ljudima koji ih vole i prihvataju takve kakvi su. Biti drugačiji na bilo koji način može dovesti do toga da budu maltretirani ili diskriminisani, tako da je najvažnije postarati se da postoji razumevanje i prihvatanje interseks osoba u svim aspektima života vašeg deteta.

Da li će uticati na to ko ih privlači?

Ne postoji veza između polnih karakteristika i seksualne orijentacije, tako da interseks osobe mogu biti lezbejke, gej, heteroseksualci, biseksualci ili bilo koje druge seksualne orijentacije.

Interseks osobe i rodni identitet

Mnoge interseks osobe se identifikuju kao žene ili muškarci i često se slažu sa oznakom pola koja im je dodeljena po rođenju. Ponekad interseks osobe kojima je dodeljen pol po rođenju shvate da je to pogrešno kada odrastu. To znači da će oni najverovatnije želeti da promene svoje ime da bi se bolje uklopili u svoj rodni identitet. Drugi se možda ne identifikuju ni kao muško ili žensko i izraze oba ili nijedan aspekt onoga što se tradicionalno smatra muževnim ili ženstvenim. Dvoje interseks ljudi kako dele iste polne karakteristike mogu imati različite rodne karakteristike.

Razgovor sa učiteljima, lekarima i drugim stručnjacima o tome da je vaše dete interseks

U različitim trenucima u životu vašeg deteta, moraćete da donešete odluku koji stručnjaci treba da znaju da je vaše dete interseks i kako da im se obratite.

Važno je da uključite vaše dete u proces donošenja odluka što je pre moguće. Veoma mlađa deca mogu da izraze ono što žele i misle ako ih pitate na odgovarajući način.

Iako vaše dete neće moći da se nosi sa svim aspektima donošenja odluka ako je izuzetno mlađe, važno je da počnu da se nose sa nekim od njih čim bude sposobno za to. To će ih osnažiti i dati im jači osećaj kontrole nad sopstvenim životom. U ovom poglavlju ćete naći neka uputstva kako da izgradite odnos sa učiteljima, lekarima i drugim stručnjacima koji će imati kontakt sa vašim detetom.

1. Lekari i medicinsko osoblje

Prvi stručnjaci sa kojima ćete vi i vaše dete imati kontakt će najverovatnije biti lekari i medicinsko osoblje. Donošenje odluka u vezi sa medicinskim intervencijama je već obrađeno, tako da će sada fokus biti na rutinskim kontrolama i drugim sastancima.

- Kada birate lekara za vaše dete, proverite da li su informisani o interseks ljudima ili da li su barem otvoreni da nauče nešto o njima. Pobrinite se da se osećate opušteno sa njima pre nego odvedete dete da se prijavi u dom zdravlja i upozna ih. Ako je vaše dete starije, ohrabrite ih da budu deo procesa izbora lekara, dajte im mogućnost da odluče da li je to pravi lekar za njih
- Napravite listu pitanja unapred i hvatajte beleške tokom sastanka. Možda ćete željeti da snimite razgovor sa dozvolom lekara tako da možete preslušati razgovor radi razjašnjenja stvari koje niste razumeli tokom sastanka. Ako to nije moguće onda pitajte lekara da zapise reči koje niste razumeli

- Uvek razgovarajte sa vašim detetom da li želi da budete sa njima u ordinaciji ili ne. Opšte uzevši, roditelji su prisutni osim ako dete nije tražilo da ne budu. Objasnite detetu da je to njihov izbor
- Pitajte lekara gde da nađete dodatne informacije o biološkim odlikama vašeg deteta. Pokažite doktoru izvore koje ste već našli
- Napravite kopije detetovog medicinskog kartona, dokumenata i rezultata testova
- Budite sa svojim detetom i učinite sve što je u vašoj moći da sprečite nepotrebne testove ili posete lekaru

Ako medicinski stručnjak predloži bilo koji tip hirurškog zahvata pitajte ga da objasni da li je bitno za detetovo fizičko zdravlje ili je u pitanju kozmetički zahvat.

Nemojte se zadovoljiti nejasnim odgovorima tipa "biće bolje ovako", uvek tražite jasne informacije. Zabeležite informaciju. Uvek tražite drugo mišljenje, probajte da kontaktirate interseks organizacije ili roditelje interseks dece.

2. Učitelji i osoblje u školi

Mlađa deca

Možda neće biti potrebe pričati sa školskim osobljem. To zavisi od vašeg deteta i vaše lične situacije. Ako je vaše dete otvoreno i voljno da priča u vezi sa svojim interseks stanjem i pominje to u školi, onda je najbolje unapred popričati sa njihovim predavačem i direktorom vrtića, jaslica ili škole. Proverite koliko znaju o interseks stanjima ili budite spremni da im pružite informacije, pričajte o problemima koji bi mogli da iskrsnu i dogovorite se oko rešenja. Ako vaše dete retko misli o svom interseks stanju i samim time retko ili ga nikad ne pominje, možda neće biti potrebe da obavestite školsko osoblje.

Ako vaše dete mora da piće lekove ili koristi posebne prostorije za presvlačenje ili posebno kupatilo, onda se treba dogovoriti sa osobljem o tome. Podsetite ih da vaše dete ima pravo na privatnost i da se bilo koje informacije moraju tretirati kao poverljive, te deliti samo sa onima kojima je neophodno da znaju. Informišite se o regulativama i smernicama kod organizacija koje se bave ovim pitanjima.

Starija deca

Pre nego što krene u srednju školu ili na fakultet, popričajte sa vašim detetom kako bi ono volelo da se postavi u toj novoj situaciji. Ohrabrite ih da misle o prednostima i manama različitih pristupa i koje su neke od mogućih posledica. Dobro ih informišite o svemu tako da mogu da donesu ispravnu odluku. Ako odluče da je sastanak sa predstavnicima obrazovnih ustanova pre početka školske godine najbolji plan, ohrabrite ih da prisustvuju sastanku i podržite ih da vode glavnu reč u diskusiji tako što će unapred promisliti šta žele da kažu, te da se pripreme na pitanja koja će im možda postaviti.

Trebalo bi pitati školu da li je usvojila mere protiv maltretiranja i kako se nosi sa incidentima. Takođe je važno pitati o podršci učenika odnosno studenata i koje usluge ili grupe postoje, a koje im mogu koristiti.

Ako vaše dete želi otvoreno da kaže da je interseks, razgovarajte sa osobljem o tome kako pokrenuti temu i dogovorite se kako mogu pomoći vašem detetu da uradi to na dobar i bezbedan način. Razmislite o tome kako diskretno možete proveriti da dete nije iskusilo neke negativne posledice otvorenog priznanja da je interseks. Ako ono ne želi da podeli s drugima da je interseks ili bira da to uradi samo sa par osoba od poverenja, razgovarajte o tome kako to izvesti, te kako će se nositi sa situacijom ako neko slučajno sazna.

3. Drugi stručnjaci

Drugi stručnjaci koji mogu biti deo života vašeg deteta jesu socijalni i omladinski radnici, sportski treneri, verske vođe, psiholozi itd. Obaveštavanje o tome da je vaše dete interseks treba izvesti slično onome kako je objašnjeno u prethodnom delu o učiteljima i školskom osoblju. Uzmite u obzir koliko vremena i kako dete provodi sa određenom osobom. Opšte uzevši, ne postoji potreba da se diskutuje o ovome sa pomenutim stručnjacima osim ako je vaše dete sklono tome da pokrene diskusiju ili želi da im kaže. Osim toga, jedini drugi razlog zašto bi se pričalo o tome jeste ukoliko postoji neka posebna potreba, poput odvojene prostorije za presvlačenje.

Ako vaše dete ima potrebu da popriča sa psihologom ili drugim stručnjakom za mentalno zdravlje, o tome diskutuje sa njima i vašim detetom pre prvog susreta. Nemaju svi stručnjaci za mentalno zdravlje znanje o interseks stanjima tako da možda bude potrebno da ih informišete ili im date smernice o tome kako se treba ophoditi sa interseks osobom. Dok razgovarate, obratite pažnju na reakciju osobe. Mnoga stručna lica će biti srećna da nauče nešto novo, ali ako vam ta osoba ne uliva osećaj sigurnosti, možete popričati sa njom o tome ili potražiti drugu. Takođe, obratite pažnju na osećanja vašeg deteta u vezi sa svim stručnjacima sa kojima stupaju u kontakt. Deca obično mogu da izraze da li to žele ili ne žele.

Ako vaše dete ide u crkvu (ili neki drugi verski objekat), možete pričati o tome sa osobama koje tamo rade. Opet, to zavisi od lične situacije i načina na koji upražnjavate veru. Možda želite lično da potražite podršku pripadnika verske zajednice ili vaše dete možda ima nekoga kome veruje i želi da saopšti da je interseks.

4. Zaključci

U zavisnosti od godina i zrelosti vašeg deteta, uključite ga u razgovor. Veoma mlada deca možda ne mogu da u potpunosti učestvuju u razgovoru, ali je dobro uključiti ih od početka da bi mogli da odaberu koliko žele da doprinesu razgovoru. Ako nisu zainteresovani da budu deo diskusije ili misle da je to neprijatno ili neugodno, dajte im do znanja šta ćete reći drugima i proveriti da li su saglasni sa time kako ćete ih predstavljati. Takođe, samo zato što nisu hteli da učestvuju razgovora nemojte prepostavljati da se taj stav neće promeniti s vremenom. Uvek im ostavite otvorenom mogućnost da učestvuju bez pritiska.

Rečnik

Hromozomi

Struktura nalik vlaknu koja se sastoji od nukleinskih kiselina i proteina koji se nalaze u jedru kod većine živih ćelija. Nosi u sebi genetske informacije u obliku gena.

Otkriće

Otkriti nešto lično drugoj osobi, kao što je biti interseks.

Poremećaj razvoja pola

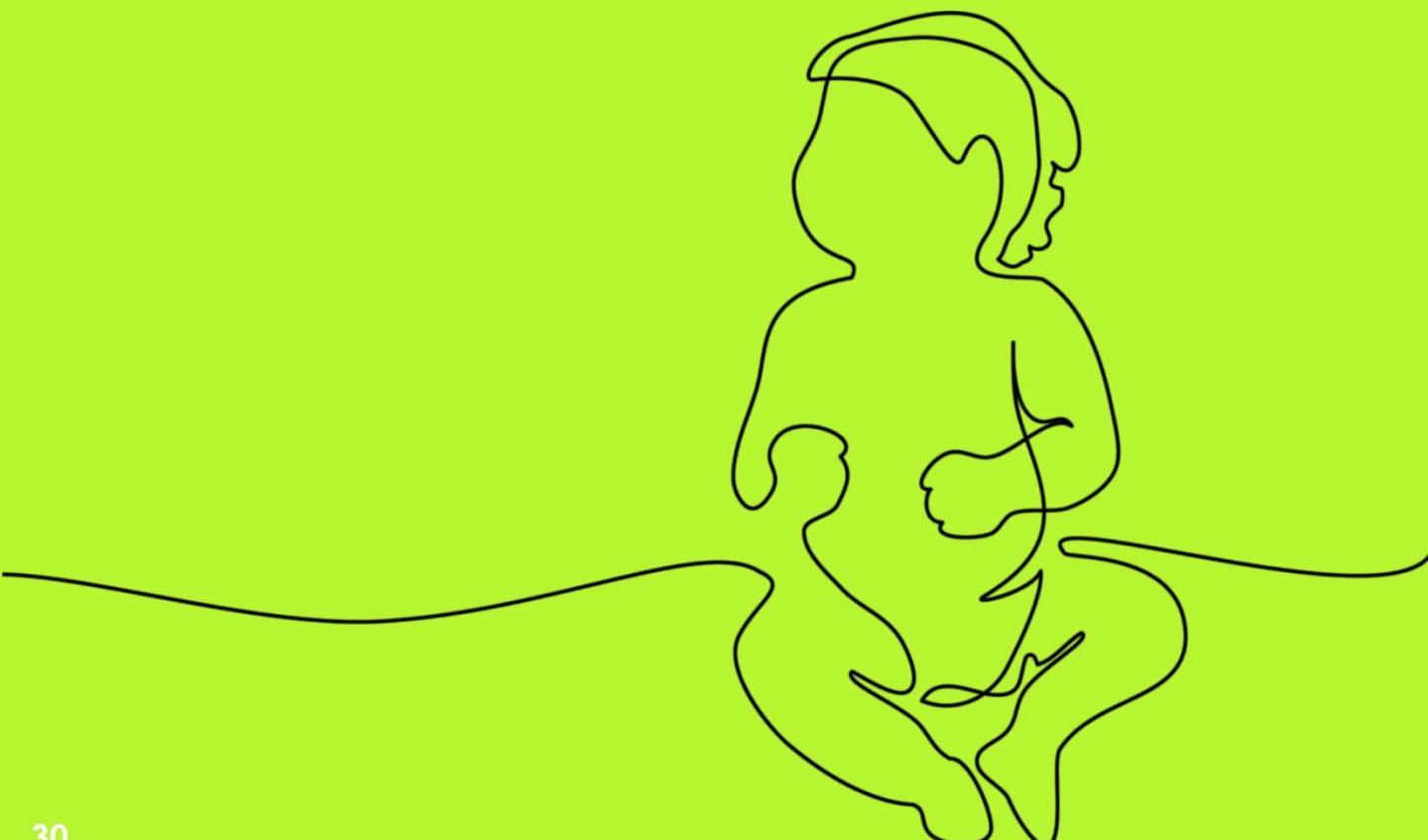
Termin je uveden 2005. godine i upotrebljavaju ga medicinski stručnjaci kad govore o interseks telima. Neke interseks osobe koriste ove termine kada govore o sebi. Sve veći broj interseks ljudi smatra da je ova terminologija stigmatizujuća i više vole reč interseks.

Dijada, dijadski

Ono što se sastoji iz dva dela, dvodelno, binarno.

Rod

Društveni konstrukt koji nameće društvena očekivanja pojedincima na osnovu pola koji im je pripisan na rođenju.

Izražavanje roda

Odnosi se na ispoljavanje rodnog identiteta osobe kroz npr. odevanje, govor, gestikulaciju. Rodno izražavanje osobe može i ne mora da se poklapa sa njihovim rodnim identitetom ili rodom/polom koji im je dodeljen na rođenju.

Rodni identitet

Odnosi se na individualno iskustvo roda koje svaka osoba oseća duboko u sebi, koje može ili ne mora biti u skladu sa polom dodeljenim po rođenju, kao i lični osećaj tela (može se odnositi i na promene izgleda ili funkcije tela medicinskim, hirurškim i drugim sredstvima).

Uključuje i rodno izražavanje kao što je odevanje, govor, maniri. Kod nekih ljudi, rodni identitet postoji van rodne binarnosti i pratećih rodnih normi.

Genitalije

Polni organi osobe.

Gonade

Testisi, jajnici ili ovo-testisi (kombinacija testisa i jajnika).

Hermafrodit

Arhaični izraz poreklom iz grčke mitologije korišćen da opiše interseks ljude. Danas se smatra uvredljivim.

Interseks

Termin koji se odnosi na niz fizičkih odlika ili varijacija koje se nalaze između stereotipnih idea muškog i ženskog. Interseks ljudi su rođeni sa fizičkim, hormonskim ili hromozomskim odlikama koje nisu u potpunosti muške niti ženske; ili sa kombinacijom muških i ženskih; ili ni ženske ni muške.

Postoje mnogi oblici interseks varijacija. Interseks predstavlja spektar ili opšti pojam, pre nego posebnu kategoriju.

Zato interseks aktivisti često preferiraju izraz polne karakteristike. Ne postoji jedinstveno, stabilno stanje koje se može nazvati „interseks stanjem“, tako da korišćenje termina polne karakteristike odražava činjenicu da biti interseks predstavlja posebno telesno iskustvo i samo jedan deo identiteta osobe.

LGBTQI

Skraćenica za lezbejke, gej, biseksualne, transseksualne, kvir (queer) i interseks osobe.

Nebinarne osobe

Termin koji se koristi da se opišu ljudi čiji se rodni identitet nalazi izvan ili između tradicionalnih kategorija muškog i ženskog.

Pol

Kombinacija telesnih karakteristika uključujući: hromozome, hormone, unutrašnje i spoljašnje reproduktivne ograne i sekundarne polne karakteristike. U većini zemalja je i dalje na snazi birani sistem muškog i ženskog koji isključuje interseks ljude.

Polne karakteristike; varijacije polnih karakteristika

Izraz polne karakteristike predstavlja sintagmu koja se odnosi na primarne polne odlike osobe, kao što su hromozomi, anatomijska struktura, reproduktivni organi ili sekundarne polne karakteristike koje postaju vidljive tokom puberteta. To su grudi, facialne i pubične dlake, Adamova jabučica, mišićna masa, visina i raspodela masnih naslaga. Termin *varijacije polnih karakteristika* se nadalje smatra tačnijim izrazom nego interseks stanjem jer se odnosi na spektar mogućih karakteristika, uključujući i jedan jedinstveni status ili interseks iskustvo.

Seksualna orijentacija

Odnosi se na sposobnost osobe da oseti naklonost, emocije i seksualnu privlačnost ka individuama istog ili različitog pola ili ka više polova i rodova, te da ima intimne i seksualne odnose sa njima.

Trans

Inkluzivan termin koji se odnosi na ljudе čiji se rodni identitet/izražavanje razlikuju od pola/roda koji im je dodeljen po rođenju.

Može da uključuju i osobe koje se identifikuju kao transseksualne, transrodne, transvestite/kros dresere, androgine, višerodne, kvir-rodne (genderqueer), bezrodne (agender), rodno varijantne, rodno netipične ili sa bilo kojim drugim rodnim identitetom i/ili rodnim izražavanjem u neskladu sa društvenim i kulturološkim očekivanjima od rodnog identiteta.

Interseks ljudi se mogu i ne moraju identifikovati kao trans, ako odbace pol koji im je dodeljen na rođenju.

***Mnoge od gore navedenih definicija su preuzete iz ILGA Europe online rečnika.**

Korisni linkovi

Evropske Interseks Organizacije

OII Europa

www.oii-europe.org
www.intervisibility.eu

Mladi i Interseks

www.facebook.com/Youngandintersex

Evropske LGBTQI organizacije

IGLYO

www.iglyo.com

ILGA Europe

www.ilga-europe.org

Transgender Europe (TGEU)

www.tgeu.org

Evropske organizacije roditelja

EPA

www.euparents.eu

Evropska organizacija za decu u bolnicama

www.each-for-sick-children.org

Korisni linkovi i članci

Borba za ljudska prava interseks ljudi

www.goo.gl/NQmPSa

www.goo.gl/fS3pXU

Promocija ljudskih prava i eliminacija diskriminacije interseks ljudi

www.goo.gl/wZHFgW

Izveštaj Saveta Evrope; promocija ljudskih prava i eliminacija diskriminacije interseks ljudi

www.goo.gl/eHjPsx

Savet Evrope; Ljudska prava i interseks ljudi

www.goo.gl/gc6QdN

Savet Evrope; Rezolucija o dečijim pravima na fizički integritet

www.goo.gl/XDjjxs

Ujedinjene Nacije Konvencija o pravima deteta

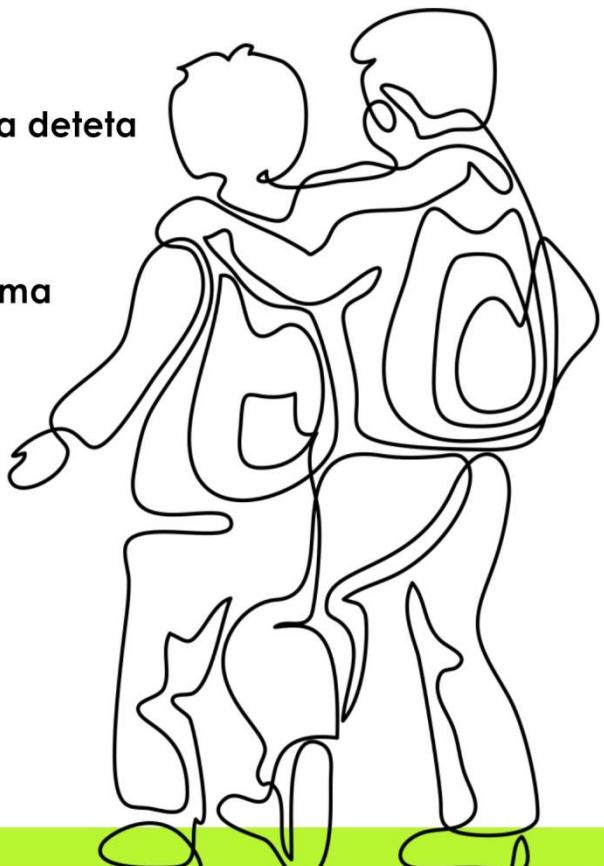
www.goo.gl/SAAouz

Univerzalna deklaracija o ljudskih pravima

www.goo.gl/zwnieT

EACH Charter

www.goo.gl/QJ4SGe

Informacije o organizacijama

IGLYO

www.iglyo.com

IGLYO – Međunarodna lezbejska, gej, biseksualna, trans, kvir i interseks organizacija omladine i studenata je najveća takva LGBTQI mreža na svetu. Imala preko 90 organizacija-članica u preko 40 zemalja Evrope.

Ciljevi:

- Obrazovanje mladih aktivista i aktivistkinja
- Povećanje vidljivosti i isticanje različitosti omladinskih LGBTIQ identiteta
- Inkluzivno obrazovanje dostupno svima
- Razvoj i održanje angažovane i međusobno povezane mreže organizacija-članica

IGLYO navedene ciljeve ostvaruje posredstvom širokog programa međunarodnih treninga i događaja, onlajn izgradnje organizacijskih kapaciteta, uključenjem omladine i podizanjem njene vidljivosti, digitalnim „priповедanjем“ (story-telling), kampanjama, kao i sopstvenim obrazovnim projektom.

IGLYO je zvanično registrovan u Belgiji kao nevladina organizacija.

OII Europe

www.oii-europe.org

OII Europe – Međunarodna interseks organizacija Evrope jeste tzv. kišobran-organizacija evropskih interseks organizacija za ljudska prava sa organizacijama-članicama iz svih regija koje obuhvata Savet Evrope. Osnovana je na Dan ljudskih prava, 10. decembra, tokom Drugog interseks foruma održanog u Stockholm 2012. godine.

OII Europe je autonomna članica Međunarodne interseks organizacije (OII) osnovane 2003. godine, od kada radi posredstvom delatnosti nacionalnih organizacija u svim regijama sveta.

Ciljevi OII Evrope su:

- puna implementacija ljudskih prava, telesnog integriteta i samoodređenja za interseks osobe
- zakonska zabrana medicinskog i psihološkog tretmana bez pristanka; lekari ili drugi profesionalci ne bi trebalo da vode nikakav tretman u cilju modifikovanja polnih karakteristika koji se može odložiti sve dok osoba koja se tretira ne da informisani pristanak
- promovisanje samosvesti, vidljivosti i prepoznavanja interseks osoba
- puna zaštita od diskriminacije i usvajanje polnih karakteristika kao osnov o za zabranu diskriminacije
- obrazovanje društva o interseks pitanjima iz perspektive ljudskih prava

EPA

www.euparents.eu

EPA okuplja udruženja u Evropi koja zajedno predstavljaju više od 150 miliona roditelja. EPA to radi kako bi predstavljala roditelje i omogućavala im značajno prisustvo u razvoju obrazovnih politika i donošenja odluka na evropskom nivou. U oblasti obrazovanja, EPA nastoji da promoviše aktivno učešće roditelja i prepoznavanje njihovog ključnog mesta kao onih najodgovornijih za obrazovanje dece.

EPA podržava učešće i saradnju roditelja u mnogim aspektima obrazovanja:

- Prikupljanje i širenje informacija putem publikacija EPA, uključujući biltene, izvještaje o seminarima, veb stranice EPA, foruma za diskusiju
- Isticanje inovacija u obrazovnom partnerstvu i širenju informacija o zanimljivim i novonastalim obrazovnim praksama
- Promocija kontinuirane podrške i obuke za roditelje
- Podrška istraživanju u svim oblastima u kojima roditelji učestvuju unutar obrazovnog sistema
- Saradnja sa različitim partnerima u širokom polju obrazovanja

Finansijska podrška:

Government of
the Netherlands

Ovaj vodič podržalo je holandsko Ministarstvo obrazovanja, kulture i nauke, kao i program Prava, jednakost i građanstvo (REC) Evropske unije (za period od 2014. do 2020. godine).